

Dansk kulturhistorisk Museumsforenings

årsmøde i Århus 26.–27. august 1965

Årsmødet indledtes torsdag aften med et møde på Århus Universitet, hvor museumsdirektør Hans Lassen fortalte om arbejdet med købstadsmuseer. Han så »Den gamle By« som et barn af »skønvirke«-tiden, hvor man fandt bindingsværket spændende, og hvor man ikke veg tilbage for at foretage ret omfattende rekonstruktioner. Gårdene står, som man tænkte sig, at de har set ud i den tid, de skal illustrere. Indvendig er de ændret til museal brug. Der gives mange eksempler herpå i »Den gamle By«, og det kan næppe være anderledes. Man søger at få repræsenteret de forskellige tiders bygningskonstruktioner, og derved bliver »Den gamle By« et studieobjekt for arkitekturstuderende. Problemet er ruminddelingen og rummenes anvendelse i museumsøjemed, skabelsen af interiører, hvad enten det nu er håndværkernes, købmændenes, apotekernes eller embedsmandens. Man har stadig ændret på bygninger og deres anvendelse. De enkelte bygninger i »Den gamle By« står således som repræsentanter for, hvad de forskellige tiders museumsmænd har haft for øje ved genopførelsen. »Den gamle By« er på den måde også et museumshistorisk objekt.

Fredag formiddag var der for mødets deltagere arrangeret omvisning i domkirken og i »Den gamle By« under kyndig vejledning af henholdsvis lektor Grethe Foss og museets inspektører.

Repræsentantskabsmødet kl. 16 på Universitetet indledtes med, at foreningens formand museumsdirektør Knud Klem bød gæster og repræsentanter velkommen.

Derefter udtalte formanden følgende:

»Også i år kan vi med vemod notere et tab blandt vore kolleger.

For en måneds tid siden afgik *Rasmus Mortensen*, Jelling, ved døden. Vi kender ham bedst som Rasmus Mortensen, Lindeballe. Han var født i Balle ved Silkeborg, men han fik sin gerning i Lindeballe, hvor han i mere end 40 år var lærer. Hans kærlighed til hjemegnen og til fædrelandets historie gav sig udtryk i hans undervisning, som var præget af en sjælden indlevelse, og mangfoldige er de elever, der her fik et indtryk for livet. Rasmus Mortensen blev tillige en kyndig forsker. Han skrev både fødesognet Balles historie, og udsendte også Lindeballe og andre sognes beskrivelse, en hjemstavnsbog sammen med andre, gav sig af med jernalderstudier, der bl. a. fandt udtryk i bogen »Jysk Jærn« fra 1940. Også hedeopdyrkning og plantning havde hans interesse. Han skrev om skovplantninger på heden før Dalgas og om andre emner på dette felt. Han sad i Det danske Hedeselskabs repræsentantskab og var formand for eller bestyrelsesmedlem i forskellige plantingsselskaber.

Vi kender ham i denne kreds mest som repræsentant for Vejle Amts historiske Samfund, hvis formand han var i mange år, ligesom han var redaktør af Vejle Amts årbøger. Han var i 50'erne medlem af bestyrelsen for Jysk arkæologisk Selskab og sad i 18 år som styrelsesmedlem i D.H.F. Indtil for få år siden var han en

sikker gæst ved D.H.F.'s årsmøde, stilfærdig i sit væsen, men altid hjælpsom og venlig. På sine gamle dage blev han museumsmand, idet han i årene 1951–58 var inspektør ved Vejle Museum, en virksomhed som han også gik op i med megen interesse.

Atter er Koldinghusmuseet blevet ramt af den umilde skæbne at miste sin formand. Den 24. juli i år døde overlæge *Finn Dalkier* efter længere tids sygdom. Ved overlæge Johannes Kjølbys død i 1963 blev Finn Dalkier formand for Koldinghusmuseets bestyrelse. Han kom altså kun til at virke på denne post i kort tid, men længe nok til at vi fik et billede af ham som styrelsesmedlem. Han var stærkt optaget af Koldinghus' restaurering og slottets fremtidige anvendelse og havde store planer om at kombinere det museums-mæssige med anden udadventt virksomhed, der skulle gøre Koldinghus til et kulturcentrum ved afholdelse af udstillinger, koncerter, kongresser og ved oprettelse af en kunsthåndværkerskole, ideer hvor han kunne mødes med sin museumsinspektør, med hvem han havde et udmærket samarbejde. Har vi vel kendt ham i få år, vil vi længe mindes ham for dette, ligesom vi vil erindre ham for hans venlighed og hans stilfulde værtsskab ved Koldinghusmuseets 75 års jubilæum i vinter.

Vi vil mindes disse mænds virke ved i tavshed at rejse os.«

I mødet deltog repræsentanter for følgende museer: Nationalmuseets 1., 3. og 7. afdeling, Konserveringsanstalten i Brede, Jernbanemuseet, Rosenborg-Museet, Tøjhusmuseet, Jagt- og Skovbrugsmuseet, Handels- og Søfartsmuseet, Frederiksborg-Museet, Museet på Jægerspris, »Den fynske Landsby«, »H. C. Andersens Hus«, Købstadsmuseet »Den gamle By«, Museet for Søfart og Fiskeri i Esbjerg og Herregårdsmuseet på Gl. Estrup; endvidere lokalmuseerne i Helsingør, Frederiksværk, Gilleleje, Espergærde, Roskilde, Holbæk, Kalundborg, Søllerød, Næstved, Stevns, Vordingborg, Maribo, Nykøbing F., Odense, Fåborg, Rudkøbing, Hjørring, Frederikshavn, Ålborg, Viborg, Randers, Hobro, Mariager, Grenå, Ebeltoft, Århus, Horsens, Silkeborg, Odder, Fredericia, Kolding, Ringkjøbing, Herning, Ribe, Varde, Esbjerg, Ølgod, Haderslev, Åbenrå og Sønderborg.

Civilingeniør J. H. Baagøe, Fredericia, valgtes til dirigent, hvorefter formanden aflagde følgende årsberetning:

»Den beretning, jeg skal have den ære at aflægge for repræsentantmødet, skal ikke blive lang. Der vil derfor i højere grad end tidligere være lejlighed til at diskutere foreningens anliggender, og bestyrelsen vil meget gerne høre, hvad der rører sig blandt medlemmerne.

I fjor kunne vi glæde os over de indførte forbedringer i museumsloven. De vil nu virke i de kommende år, indtil loven skal til ny revision i folketingsåret 1968–69, og i mellemtiden kan vi indhøste vore erfaringer. Men mon ikke der stort set er megen tilfredshed med loven. I det forløbne år har en række museer modtaget statsanerkendelse. Det gælder Tikøb Kommunes historiske Samling, Odsherreds Folkemuseum og Bangsbomuseet. Disse museers økonomiske kår er dermed blevet forbedrede, og vi udtrykker håbet om en gunstig udvikling for dem i de kommende år. I indeværende forår er Lolland-Falsters Stiftsmuseum blevet landsdelsmuseum. Der er ligeledes grund til at nævne, at det nu på Grønland er vedtaget at starte et Grønlandsmuseum. Den tanke har været fremme tidligere, men dengang var talen om at oprette museet i København, enten alene eller i forbindelse med andre museer. Det blev som bekendt ikke til noget, og det må understreges med tilfredshed, at udviklingen nu er

skredet så vidt frem, at man med alvor og godt håb om resultat kan rejse sagen på Grønland.

At museumsloven har haft gunstige virkninger kan vi jo se på udviklingen af statstilskuddet. I finansåret 1964-65 androg det ca. 952.000 kr. I 1965-66 anslås det til 1.019.000 kr. og er altså på det ene år vokset med 70.000 kr., og husk på, hvor små tallene var forud for museumslovens gennemførelse. Det betyder, at alle museerne, på trods af inflationen, har fået bedre virkemidler. Især betyder det, at adskillige af museerne har fået heldagslønnen, faguddannet arbejdskraft, og denne udvikling vil fortsætte frem i tiden. Museerne har stillet rimelige krav til staten. Vi har nok bedt om flere penge, men under formen: hjælp til selvhjælp, og vi behøver ikke at holde os tilbage i anstrengelserne for at øge den lokale støtte, selv om vi derved pålægger staten større byrder, tværtimod opfylder vi vor opgave derved. Statens egne museer har nok at bestille. Der vil ikke opstå divergenser mellem statsmuseerne og de lokale museer, selvom disse bliver i stand til at overtage flere og flere opgaver, for det vil naturligvis blive resultatet af de forbedrede administrative forhold på de lokale museer. Med den stigende evne føler lokalmuseerne sig friere og stærkere, og det er kun godt. De er underkastet et statsligt tilsyn forankret i museumsloven, men i dette tilsyn er lokalmuseerne selv repræsenteret. Der skulle være de bedste muligheder for en rolig, støt udvikling i harmonisk samarbejde mellem de forskellige led og imellem lokalmuseerne og Nationalmuseet. Dette er jo ikke noget nyt, og når jeg fremhæver det, er det for at understrege lokalmuseernes eget initiativ og egen delagtighed i sagen. Den revision af loven, som måske skal finde sted, og som i hvert fald kan foregå om 3 år, bør ske i takt med museernes egne erfaringer og de ønsker, som deraf måtte opstå, og jeg ser ikke rettere end, at vi kan drøfte disse sager på årsmøderne, om der er ønske derom. Vore museer er af forskellige kategorier, og jeg ved, at museer, som af geografiske eller andre grunde har fælles interesser, mødes separat til drøftelser nu og da, og det er sikkert helt i sin orden. Jeg vil blot advare imod, at der deraf opstår fastere grupper. Vi er alle medlemmer af denne forening, og vore interesser ligger så nær hinanden, at vi meget vel kan diskutere disse anliggender her, enten ved årsmødet, eller ved de møder, vi holder og kan holde i årets løb.

Selvom vi kan notere økonomisk fremgang, kan det dog på mange områder være småt nok med økonomien. Et af vore ømme punkter er sikkerhedsproblemet. Det er jo ikke nok, at vi samler tingene, konserverer dem og udstiller dem. Det påhviler os også at passe på, at ingen render med dem, og sådan noget koster penge. Montrer med ordentligt lukketøj er bedre end montrer, som man kan lukke op med en kniv, men det kræver naturligvis, at man kan og vil ofre noget på sagen. Med henblik på sikkerhedsproblemet i almindelighed arrangerede vi derfor i maj et studiemøde i Odense med drøftelse af disse anliggender, hvor inspektør Neumann indledte forhandlingen, og hvor vi fik en længere redegørelse for de forskellige systemer for sikkerhedsforanstaltninger fra ingeniør Kai Frederiksen, Danske Securitas. Vi fik mange gode ting at høre om, hvad man kan gøre, men jeg skal villigt indrømme, at jeg blev noget forskrækket over de penge sligt koster, i hvert fald efter de forretningsprincipper som følges. Man kan få et sikkerhedssystem ved hjælp af en større engangsindsats plus et mindre årligt afgiftsbeløb, eller et mindre engangsbeløb og en større abonnementsafgift. Man kan måske gætte sig til, hvilket

betalingsprincip selskabet helst ser anvendt. Under alle omstændigheder var begge principper dyre, og det blev derfor kun til en første behandling. Vi enedes om at finde et mindre antal museer af forskellige størrelser og kategorier frem og få selskabet til at fremsætte konkrete tilbud; dette er nu ved at ske, men det er naturligvis en ret omstændelig sag, og derfor er der ingen afklaring i dag. Jeg ved, at lokalmuseumstilsynet er stærkt interesseret i at få spørgsmålet belyst. Når vi ved noget nærmere, kan vi tage sagen op til drøftelse og prøve at finde frem til en løsning af denne sag, som er såre vigtig, men utvivlsomt også kostbar at gå igang med, og museerne kan næppe være alene om det.

De har umiddelbart før mødet fået tilsendt »Arv og Eje«, hvor redaktør og forfattere påny har søgt at overgå sig selv. Jeg takker for anstrengelserne. Det er en god sag, og den årbog må vi blive ved at have. Som bekendt har vi i en årrække fra kulturministeriet modtaget et tilskud på 1.500 kr. årlig til årbogen. Det udløb i fjor, og vi var usikre med, om det lod sig forny. Bestyrelsen vedtog at ansøge om en ny bevilling og gav en nærmere begrundelse for en væsentlig forhøjelse. Resultatet er blevet, at vi nu har opnået en ny treårig bevilling, denne gang på 3.500 kr. årlig. Vi takker ministeriet for denne bevilling. Vi ser deri en anerkendelse af, at også Kulturministeriet ønsker denne publikation sikret og på en måde, som vi kan være bekendt.

Såvidt jeg har forstået, er tipsloven under ændring, og der skal være tanker fremme om, at de kulturelle bevillinger skal nedskæres i forhold til de midler, som går til sportslig formål. Man kan unde sporten alt, hvad den kan tilkomme. Den er af stor betydning for vor ungdom, men det bør også slås fast, at kulturelle formål bør tilgodeses, og at det af mange grunde vil være hensigtsmæssigt, at de i fremtiden bliver det i højere grad end de har været hidtil, og derfor vil jeg meget advare imod, at der sker en forringelse af mulighederne for kulturelle bevillinger. Ved sidste tipsuddeling blev mange ansøgere til bevillinger til kulturelle formål skuffet. Det var bl. a. tilfældet for museerne.

I en årrække har vi haft to dispositionsbevillinger hver på 25.000 kr., en til indkøb af genstande, en til praktiske formål. Det lykkedes i fjor at få disse bevillinger forhøjet til 2×30.000 kr., og i indeværende år til 2×35.000 kr., men de beløb, museerne ansøger om, er betydeligt større end bevillingen rækker, og må være det, da museumsloven fremkalder aktivitet, og aktiviteten afspejler sig i ønsker om forhøjede bevillinger. Når ansøgninger om penge på dispositionsbevillingen ikke kunne efterkommes i fornødent omfang, måtte man derfor sætte sit håb til tipsmidlerne, og derfor er det skuffende at så mange ansøgninger om tipspenge til museerne er blevet afslået. Der må derfor sættes ind på følgende felter: forøgede kulturelle bevillinger af tipspengene, subsidiært ikke forringede chancer, og flere penge på dispositionsbevillingerne. Forhåbentlig vil det hjælpe, hvis både tilsynet og D.K.M. går ind derfor. Sker det ikke, må vi lade det gå ind i vore erfaringer med museumsloven og de ønsker, vi måtte fremsætte ved lovens revision.

Ifjor drøftede vi planen om en sølvudstilling. Den faldt ikke helt i god jord her i forsamlingen, fordi man frygtede de udgifter, som museerne ville komme ud i. Endnu har planerne ikke kunnet fremmes, men bestræbelserne er gået ud på at nedsætte udgifterne, og forhåbentlig kan der komme et nyt og bedre forslag frem. Det får vi nu se. Under alle omstændigheder er gode udstillinger at anbefale, og det

fremgår af »Nyt og Noter fra Kulturmuseerne«, at der sker en hel del på dette område på mange af museerne.

Sluttelig bør jeg blandt foretagsomheden rundt omkring på museerne nævne, at Bangsbomuseet i løbet af de sidste par år har gennemgået en større restaurering, og at det nu råder over hele hovedbygningen på Bangsbo, hvor det foruden sine samlinger også har plads til foredragssal. Det sker meget a propos samtidig med statsanerkendelsen, og det viser, at det betaler sig at være foretagsom.

Den 19. februar fejrede Koldinghusmuseet sit 75 års jubilæum med en stilfuld reception. Museet er jo gennem de senere år undergået en betydelig udvikling, først og fremmest i opdelingen af museet og i opstillingerne. Der er nu nedsat en kommission med det formål at overveje og stille forslag om Koldinghus slots restaurering og fremtidige anvendelse. Vi håber inderligt, at dette udvikler sig til gavn og glæde for museet.

Den 17. maj fejrede Vordingborg Museum sit 50-års jubilæum, og det på den smukkeste måde, nemlig ved indvielse af anden etape af museets nybyggeri, hvorved hele udstillingssamlingen er nyopstillet på en meget smuk og charmerende måde. Jeg ønsker på foreningens vegne tillykke med disse fremskridt. Jeg tager næppe fejl i, at de er inspireret af museumsloven. Derved ser vi en ny bekræftelse på lovens værdi og på de forhåbninger, vi kan sætte til den med hensyn til de danske kulturhistoriske museers udvikling i fremtiden.«

Under den påfølgende diskussion blev der af repræsentanterne for museerne i Hjørring, Maribo, Kalundborg, Frederikshavn, Ribe og Ålborg takket for den økonomiske støtte, som adskillige museer har fået af tipsmidlerne. Museumsloven har økonomisk betydet meget for museernes udvikling, men enkelte er stadig i vanskeligheder, og det gælder ikke mindst de større og mest aktive, der ikke uden hjælp fra tipsmidlerne er i stand til at gennemføre påkrævede arbejder. Tilskud fra tipsmidlerne har ofte en vis indflydelse på muligheden af at opnå tilskud hos de lokale, bevilgende myndigheder og fra fonds. Tipsmidlerne til museer må derfor bevares og absolut ikke formindskes.

Formanden opfordrede medlemmerne til skriftligt at forelægge deres problemer for styrelsen, og forsamlingen tilsluttede sig forslaget om, at styrelsen arbejder videre med sagen, idet man har det bedste håb om et godt resultat.

Derefter godkendtes formandens beretning.

Kassereren, dommer *Tage Worsaae*, forelagde derpå det reviderede regnskab, der balancerede med 34.071 kr. Udgifterne har været 21.895 kr., og kassebeholdningen er 12.176 kr., hvoraf 896 kr. henstår til tekstilkonservering, og 4.000 kr. foreslås hensat til udgivelse af »Arv og Eje« 1966, hvorefter der til foreningens almindelige drift vil være 7.280 kr.

Forsamlingen gav kassereren decharge for regnskabet. Medlemskontingentet fastsattes til det samme som sidste år.

Dispositionsbevillingerne:

1) Bevillingen til indkøb og konservering havde 24 ansøgninger om tilskud på ialt 66.800 kr., og fordelingen blev: Esbjerg Museum 1.000 kr., Fredericia Museum 550 kr., Gilleleje Museum 1.000 kr., Glud Museum 500 kr., Haderslev Amts Museum 4.000 kr., Nordsjællandsk Folkemuseum 450 kr., Vendsyssels historiske

Museum 4.500 kr., Hobro Museum 500 kr., Kalundborg og Omegns Museum 1.000 kr., Kulturhistorisk Museum, Randers 500 kr., Roskilde Museum 500 kr., Bornholms Museum 1.000 kr., Svendborg Amts Museum 1.000 kr., Museet på Sønderborg Slot 2.500 kr., Tønder Museum 3.000 kr., Ålborg historiske Museum 2.000 kr. og Forhistorisk Museum, Århus 4.500 kr.

2) Bevillingen til museumstekniske forbedringer havde 36 ansøgninger om tilskud på ialt 112.441 kr., og fordelingen blev: Esbjerg Museum 1.250 kr., Frederiksværk og Omegns Museum 750 kr., »Den gamle Gård«, Fåborg 1.500 kr., Gilleleje Museum 2.000 kr., Glud Museum 750 kr., Haderslev Amts Museum 1.500 kr., Herning Museum 500 kr., Vendsyssels historiske Museum 1.400 kr. Hobro Museum 1.000 kr., Museet for Holbæk og Omegn 2.750 kr., Horsens Museum 1.000 kr., Kalundborg og Omegns Museum 1.100 kr., Lemvig Museum 750 kr., Lolland-Falsters Stiftsmuseum 1.250 kr., »Falsters Minder« Nykøbing F. 2.000 kr., Den antikvariske Samling, Ribe 2.500 kr., Ringkjøbing Museum 1.000 kr., Roskilde Museum 1.000 kr., Bornholms Museum 1.000 kr., Museet på Sønderborg Slot 500 kr., Viborg Stiftsmuseum 1.000 kr., Åbenrå Museum 500 kr. og Ålborg historiske Museum 3.000 kr.

Til formand genvalgte Knud Klem og til bestyrelsen genvalgte desuden Hans Neumann og Ejnar Hovesen. Jørgen Paulsen ønskede ikke at fortsætte, og i hans sted nyvalgte antikvar Mogens Bencard, Ribe.

Under eventuelt nævnte *Bencard* bestræbelserne for en sammenslutning af de foreninger, hvis formål er at medvirke til bevarelse af gamle bygninger, deriblandt også en del bygninger, som efter fredningsloven ikke findes fredningsværdige. Han fandt endvidere de opsatte fredningssten skæmmende og mente, at de kunne fjernes, hvis man over for folk slog fast, at alle oldtidshøje er fredede. Rigsantikvar *P. V. Glob* beklagede, at man af økonomiske grunde måtte anvende de små cementstøbte sten, men fredningsstenene er nødvendige.

Palle Friis foreslog, at de til salg fremstillede kopier af museumsgenstande mærkes med et særligt stempel. *Holger Rasmussen* mente, at der i »Museumstekniske Meddelelser« burde udsendes en liste over de af museerne forhandlede kopier. Han opfordrede alle til at gøre en kraftig indsats med hensyn til konservering og sikring af vore museumsgenstande.

Departementschef *Henning Røhde* meddelte, at der i løbet af efteråret vil blive nedsat et udvalg til behandling af museernes konserveringsproblem, som han anså for meget betydningsfuldt. Tilgangen af kvalificerede konservatorer har ikke været tilstrækkelig på grund af de lave konservatorløbninger. Forhåbentlig finder udvalget en løsning på dette vigtige punkt.

Hans Lassen redegjorde for de seneste forhandlinger vedrørende den planlagte sølvudstilling. Hvis denne udstilling ikke kan vinde tilslutning hos lokalmuseerne, har han tanker om selv at lave en sølvudstilling i »Den gamle By«. En kritik af de nordjyske museers jydepotteudstilling blev af *Peter Seeberg* kraftigt afvist som uberettiget.

Knud Klem fandt det formålsløst at diskutere videre om sølvudstillingen i dens gamle form. Han takkede for indlæggene i debatten.